

Mod krop og drama i danskfaget

Ida Krøgholt, Aarhus Universitet
Ej Blot Til Lyst på Aarhus Teater,
Resume af forskningsrapport,
April 2018

DEN PROFESSIONELLE SCENEKUNST

Ej blot til lyst

ÆSTETISKE LÆREPROCESSER

DANSKFAGLIGE LÆRINGSMÅL

Redaktion: Sara Krøgholt Trier

Grafisk design: Oline Marie Andersen

1. Krop og drama i danskfaget

Ej Blot Til Lyst 1.0 (EBTL) er et udviklingsprojekt under Aarhus Teater fra 2015-2018, som tilbyder dansklærere et kompetenceløfte i 'krop og drama' i faget dansk. Projektet har til hensigt at give dansklærere nogle konkrete værktøjer, som de kan bruge til at integrere det teaterfaglige i deres undervisning, herunder ved at supplere eller erstatte traditionel tekstlæsning med teater- og dramaøvelser. Dette kan være en hjælp for lærerne til at få konkretiseret de fælles mål for faget dansk, som handler om det æstetiske: at få læsning og fortolkning til at spille sammen med krop, rum, sansning, fantasi og forestillingsevne.

Partnerskabet

EBTL er et partnerskab mellem Aarhus Teater og 6 lokale folkeskoler fra Odder og Aarhus kommune. Fra Århus deltog Vorrevangskolen, Samsøgade skole, Tranbjerg skole, Skjoldhøjskolen, Engdalsskolen, og fra Odder Skovbakkeskolen.

I løbet af projektets tre år har 90 lærere og 1926 elever deltaget i kompetenceløftet i dansk. Dansklærerne 'står i lære' hos teatrets teaterpædagoger, både lærere og elever deltager i kurser på teatret, og lærerne er observatører i deres egen klasse, hvor teaterpædagogerne underviser eleverne. Endelig oplever lærere og elever teaterkunst sammen.

2. Ej Blot Til Lysts strategiske og æstetiske mål

Det strategiske

Bag EBTLs partnerskab gemmer der sig et komplekst projekt med flere strategiske niveauer og interesser. EBTL er i sin oprindelse et tiltag fra Aarhus Teater, der har skullet sikre kontakten til lokalsamfundet ved at "gøde jorden for fremtidens publikum". Dette strategiske mål kan anskues som et led i en politisk efterspørgsel efter nye veje til at gøre scenekunsten borgerrelevant og lokalt forankret, hvor EBTL står frem som et godt eksempel på, hvordan en sådan udvikling kan realiseres.

Skoleverdenen interesserer sig naturligt nok for samarbejdet af andre strategiske grunde end teatret. Hos de involverede skoler er projektet relevant som model for Den Åbne Skole. Den Åbne Skole har til formål at inddrage omverden, foreninger og kunst- og kulturinstitutioner i skoleverdenen, og EBTLs tilbud om at åbne teatret for lærere og elever spiller sig ind i denne kontekst.

Det æstetiske

Ud over at være et strategisk tiltag, har EBTL også en klar æstetisk målsætning. Betegnelsen æstetiske læreprocesser bygger på en idé om, at verden ikke kun består af urokkelig viden, men af andre former for tankevirksomhed og sansning, som spiller med i erkendelsen af den. Når vi forholder os sanseligt til verden, skaber vi en æstetisk relation til den og kan opleve den æstetisk. Det, som EBTL altså ønsker at fremme med teateræstetiske metoder, er lærerens evne og mod til at anvende øvelser, dialogformer og kropslig praksis, som kan lede eleverne mod en æstetisk indstilling i måden, de møder stoffet og kommunikerer med hinanden. Det betyder også, at der skal skabes andre veje til tekstarbejde end budskabs- og udsagnsorienterede, der ind imellem være stillet i baggrunden mens undren, anelser, fornemmelser og sansninger vil have fortrin.

3. Ej Blot Til Lyst

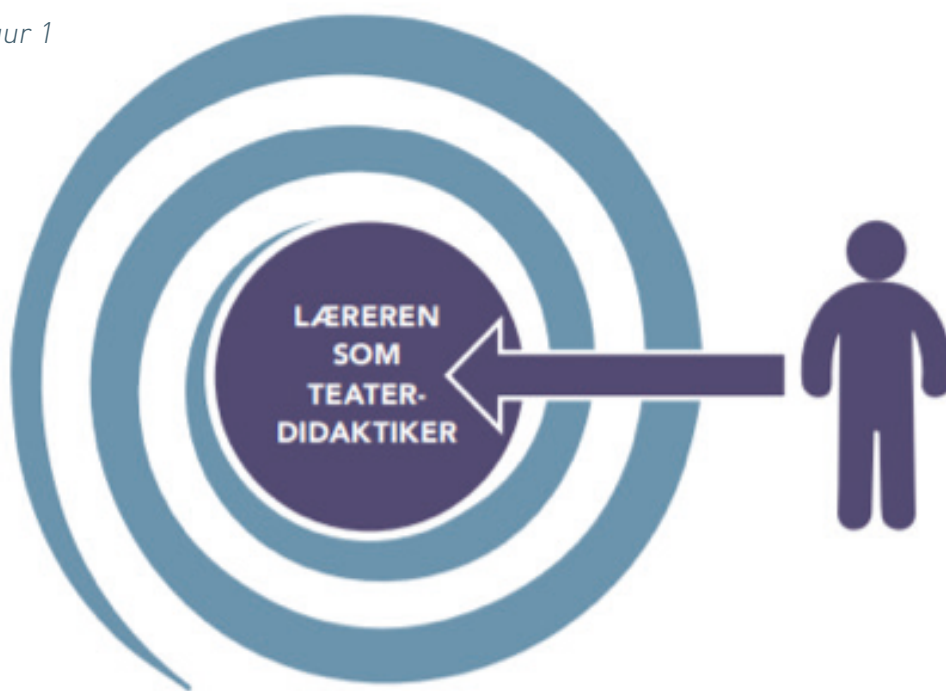
— og danskundervisningen

3

Overordnet set arbejder EBTL ud fra idéen om, at danskfagets identitet og centrum er sprog / sprog i brug og tekster / tekster i kontekst . At der i projektet arbejdes særskilt med det æstetiske og med det æstetiske udtryk har bl.a. sin begrundelse i fagsynet, der hævder, at netop teaterfaget kan bidrage til elevernes danskfaglige udbytte, sprogligt og tekstligt. Gennem det kvalificerede arbejde med det æstetiske, receptivt såvel som produktivt, er antagelsen at sproget og tekstforståelsen styrkes.

EBTLs læringsteoretiske inspiration ligger primært i en forestilling om, at læring sker gennem deltagelse i praksisfællesskaber, hvor man tilegner sig et fag/områdes arbejdsformer og kultur. I løbet af EBTLs treårige forløb, er den skelnen, som man kender fra det læringsteoretiske felt mellem læreren som teatermetodist og læreren som teaterdidaktiker blevet mere udpræget, hvilket udtrykker en afklaring og en ambition i partnerskabet om så vidt muligt at stimulere lærerne mod en selvstændig udvikling som didaktikere og medudviklere af projektet.

Figur 1

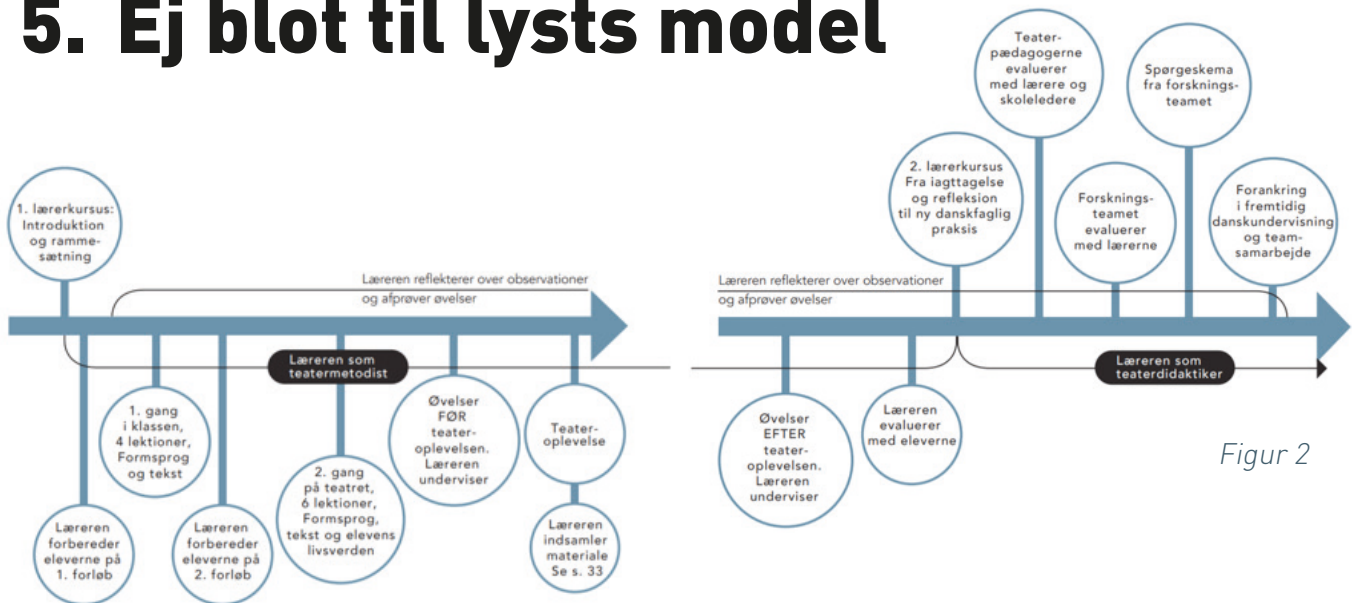

4. Kompetenceudvikling som et mesterlæreforløb

4

¹ Se Vejledningen til danskfaget <https://www.emu.dk/modul/dansk-fælles-mål-læseplan-og-vejledning>

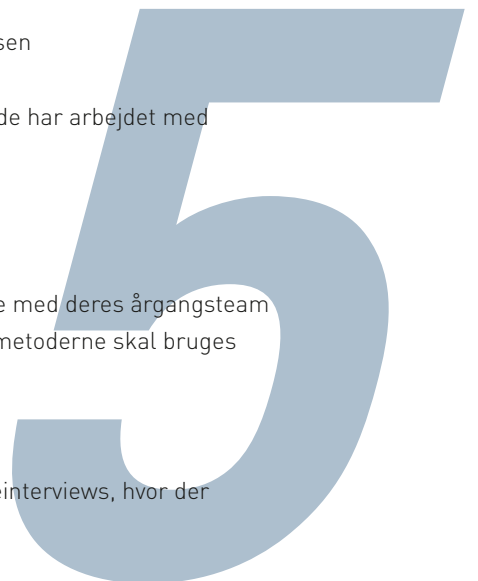
5. Ej blot til lysts model

Figur 2

Figur 2. Modellen illustrerer hvordan deltagerne, gennem arbejdet og erfaringerne får mulighed for at bevæge sig fra at være perifært placeret i forhold til det konkrete praksisfællesskab (fx tøvende, øvende, forsøgende, afprøvende, imiterende) hen imod en position, hvor man som deltager kan påtage sig flere og flere opgaver på eget initiativ. Her er det hensigten, at dansk lærerne skal ruste sig til at inddrage teateræstetiske metoder i undervisningen, og gøre dem til 'deres egne'.

- 1) Læreren deltager i lærerkursus 1 på Aarhus Teater, hvor der introduceres til samarbejdspræmissen og undervises i den teaterfaglige indgang til danskfaget gennem teoretiske oplæg og praktiske øvelser på gulvet
- 2) Eleverne forberedes på forløbet af læreren og læser dele af de teatermanuskripter, som indgår i forløbet med klassen
- 3) Læreren er observatør og står i lære hos teaterpædagogerne, mens eleverne undervises af dem i to dage i hhv. 4 og 6 lektioner. Anden gang foregår undervisningen på teatret, hvor eleverne også introduceres til teaterinstitutionen, scenerne og værkstederne gennem en rundvisning
- 4) Læreren afprøver selv brug af teatermetoder i danskundervisningen i klassen
- 5) Læreren tager eleverne med i teatret, hvor klassen ser den forestillingen, de har arbejdet med tekstuddrag fra
- 6) Lærerne evaluerer det samlede forløb med eleverne
- 7) Lærerne deltager i lærerkursus 2, de undervises i praksis, og i samarbejde med deres årgangsteam planlægger de, hvor i årsplanen for dansk i det kommende skoleår, teatermetoderne skal bruges
- 8) Teaterpædagogerne evaluerer forløbet med lærere og skoleledelse
- 9) Forskeren indhenter spørgeskemaer fra lærerne og samler dem til gruppeinterviews, hvor der reflekteres over kompetenceløftet

6. Forskningen

Forskningsspørgsmål

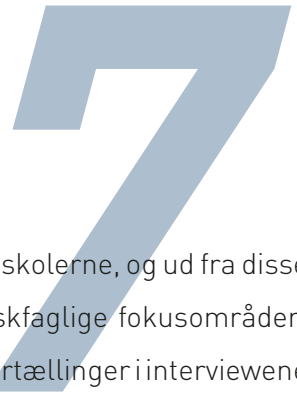
Forskningen søger overordnet svar på

1. *Om udvekslingen mellem teater og skole er en virkningsfuld strategi.*
2. *Hvordan lærernes danskfaglighed udvikles som både praksis og refleksion, og hvad det er for faglige metoder og procedurer, som evt. gør lærerne i stand til at løfte danskfaget på en anden måde, end de plejer.*

Forskningen bygger på følgende data:

- Observation af 28 teaterpædagogiske forløb med skoleklasser
- Observation af 6 lærerkurser
- Observation af 5 evalueringsmøder med teaterpædagoger, lærere og skoleledere
- Observation af 1 møde mellem EBTL og skoleledere
- Spørgeskemabesvarelser fra 20 lærere (1. år)
- Spørgeskemabesvarelser fra 87 elever fra 6. - 8. klasse (1. år)
- Spørgeskemabesvarelser fra 12 elever fra 2. - 4. klasse (1. år)
- Tre gruppeinterviews med fem til seks elever fra 2. - 4. Klasse (1. år)
- 20 gruppeinterviews med lærere, to til fem i hver gruppe (1., 2. og 3. år)
- Før og efter undersøgelse med 47 lærere 2016 og 2017.
- Før og efter undersøgelse med 5. - 6. Klassetrin. I alt 204 elever 2016.
- Før og efter undersøgelse med indskoling og mellemtrin. I alt 664 elever 2017.

7. Lærerinterviews

I løbet af projektets tre år er der lavet 20 gruppeinterviews med lærergrupper på skolerne, og ud fra disse interviews er lærernes didaktiske refleksioner analyseret i forhold til de danskfaglige fokusområder: læsning, fremstilling, fortolkning og kommunikation. Desuden åbner lærernes fortællinger i interviewene for følgende temaer: praksis- og læringsfællesskaber samt mesterlære, lærernes didaktiske erobringer, og elevdeltagelse, motivation og trivsel. I denne opsummering præsenteres de konklusioner, som er blevet uddraget gennem interviewene.

Konklusion Læsning

- Lærerne har fået greb til konkrete kropslige metoder, som styrker elevernes sanselige perception af teksten.
- Lærerne har fået indblik i metoder som skaber indlevelse i teksten.
- Lærerne har fået erfaring med at undervise praksisnært, som åbner for, at eleverne kan forbinde deres egen krop, selvforømmelse og viden om verden med det sprog og emne, som teksten leder dem igennem.

Konklusion Fremstilling

- Lærerne får greb til at strukturere elevernes æstetiske produktionsprocesser og sætte form på fremlæggelser.
- Lærerne demonstrerer, at de har erhvervet metoder til at rammesætte elevernes reception og feedback til hinanden.
- Lærerne har fået kendskab til udvikling af kropslige og sensoriske evalueringsformer og præsentationer, hvor sprog og kropssprog spiller sammen.

Konklusion Fortolkning

- Lærerne markerer, at de har erhvervet metoder til at rammesætte elevernes indlevelse i figurer og stemninger i en tekst.
- Lærerne har fået erfaringer med at skabe oplevelsesorienteret læsning med indlevelsforstærkende teatral virkemidler som lyd, varme, kulde, lys og andre scenografiske materialer.
- Lærerne har opnået en vis erfaring med at skabe indlevelse i teksten gennem fiktionskontrakter, og ved at bruge egen krop til at gå foran og lede eleverne ind i en kropslig fortolkning og stemning.

Konklusion Kommunikation

- Lærernes fortællinger viser, at de har erhvervet metoder, som træner eleverne i et mere bevidst kropssprog, der kan gøre eleverne mere opmærksomme på den ikke-verbale del af kommunikationen med andre.
- Lærerne demonstrerer udvidet kendskab til levendegørelse af teksten med kropssprog og stemme.
- Lærerne viser forståelse for, hvordan der kan skabes sammenhæng mellem den mundtlige formidling af teksten og det, der står mellem linjerne i underteksten.

Konklusion Praxis- og læringsfællesskaber samt mesterlære

- Lærernes observation og deltagelse i teaterpædagogernes professionelle forløb giver dem tillid til at eksperimentere med kropssproglige og indlevelsessorienterede metoder i deres danskfaglige praksis.
- Lærerne får viden om og fokus på, hvordan de kan arbejde med både elevernes og deres eget kropssprog.
- Vekselvirkningen mellem praksisnær mesterlære og observatørrollen under elevforløbene hjælper lærerne til at bruge dømmekraft i processen og blive reflekterende praktikere.
- EBTLs måde at strukturere læreres og elevs læring i et praksisfællesskab udgør en god læringsmæssig økonomi, hvor eleverne også kan bidrage til lærernes læring.

Konklusion Lærernes didaktiske erobringer

- Hos lærerne spores generelt et stort læringsmæssigt engagement i den teaterfaglige didaktik.
- En væsentlig oplevelse for flere lærere er, at elevernes træning i at være publikum kan overføres fra teatret til klasseværelset.
- Flere lærere eksperimenterer med at overføre teaterdaktikken til andre fag.
- Flere lærere har erfaret, at teaterfaget også indeholder didaktiske greb til inklusion.
- Lærerkursernes måde at overdrage viden om praksis og samtidig rammesætte lærernes konkrete planlægning, så teaterfagligheden forankres i deres fremtidige undervisning, synes at være en afgørende faktor for lærernes didaktiske erobringer.
- Læring i årgangsteams viser sig at optimere lærernes mulighed for at forankre teaterfagligheden i dansk.

Konklusion Elevdeltagelse, motivation og trivsel

- Lærerne får greb til at opstille spilleregler for, hvordan man agerer i et fællesskab og løser opgaver sammen.
- Lærerne oplever forskydninger i elevernes sædvanlige rollefordelinger.
- Lærerne får redskaber til at inkludere sprogligt svage elever og kan give dem legitimitet til at deltage i danskfaget.

8. Opsummering

Succeskriterier

Det primære succeskriterium for EBTL var at skabe et danskfagligt kompetenceløft, som ville ruste lærere til at undervise i krop og drama i danskfaget.

Et sekundært succeskriterium var publikumsudvikling gennem en kvalificering af elevernes møde med den professionelle scenekunst.

Udfordringer

Hovedudfordringen har været at få skabt en klar forventningsstruktur om et forpligtende partnerskab hos de deltagende skoler, og fra skoleledelsens side at få frigivet tid og ressourcer til at lærerne kan eksperimentere og udvikle sig i et læringsfællesskab med kollegaer og elever på skolen.

En anden udfordring har været at få lærerne til at påtage sig opgaven i at undervise i krop og drama i faget dansk. Denne gerning skulle knækkes for at bane vej for en mere selvstændig lærende, refleksiv og approprierende position.

Strategier

En overordnet strategi for EBTL har været at lade lærere og elever stå i lære hos teatret sammen. Først gennem lærernes deltagelse i to omfattende kursusdage, dernæst med lærerne som observatører til det elevforløb, som gennemførtes med deres egen klasse, så ved at lade lærerne prøve kræfter med de nye metoder i klassen, og endelig gennem selve teateroplevelsen på Aarhus Teater.

9. Vurderinger

Relevans

De deltagende lærere viser sig generelt som handlingsorienterede, og teatrets tilbud skal være omsætteligt i praksis, hvis det skal være meningsfuldt for lærerne at bruge tid og energi på det. Derfor er det en stor fordel, at forløbet lægger sig tæt op ad lærernes umiddelbare horisont og støtter deres oplevelse af relevans, samtidig med at det tilbyder dem en anderledes tilgang til den faglige praksis.

Læringsmålsorientering

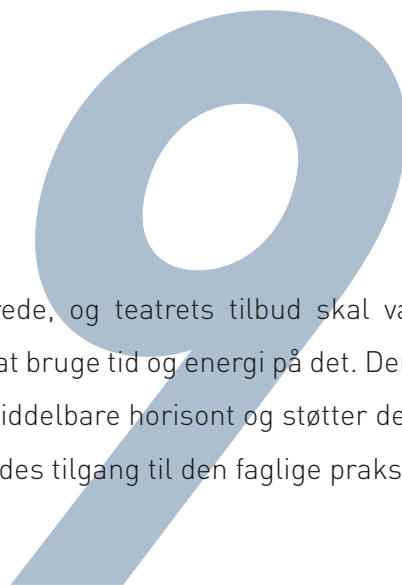
Læringsmål knyttet til danskfagets fire fokusområder – læsning, fremstilling, fortolkning og kommunikation – er helt centrale for elevforløbene, og lærernes didaktiske observationer, refleksioner og fortællinger om deres praksis, vidner om, at de generelt bliver i stand til at overføre teaterdidaktiske greb til alle disse fire områder.

Elevernes danskfaglige udvikling

Også elevernes viden og færdigheder udvikler sig gennem EBTL inden for samtlige danskfaglige kompetenceområder. Konkret stimulerer den teaterfaglige tilgang til tekstarbejde elevernes læseforståelse og læseengagement. Deres viden om at formgive præsentationer udvikles gennem små produktioner og visninger for et publikum. Elevernes forståelse af personkarakteristik udvides generelt og nuanceres gennem arbejdet med de teaterfaglige indlevelsesmetoder. Kommunikative færdigheder og forståelsen af handlende mundtlighed, hvor det at agere kropsligt og gestisk betragtes som en del af mundtligheden, udvikles.

Dannelsespotentiale

Forskningen ser et dannelsesmæssigt potentiale i EBTL. Mange af de deltagende klasser er sammensat af elever med forskellig etnisk baggrund, og gennem teaterpædagogikken får eleverne erfaring med at agere i forskellige roller og positioner i et fællesskab. Dette træner dem i at række ud over sig selv, og der ses følgelig mange tegn på, at elevgruppernes trivsel øges mod mere inkluderende og velkommunikerende fællesskaber.

Kombination af kropsliggørelse og sprogliggørelse

Løbende har projektledelsen og teaterpædagogerne arbejdet på at finde en didaktisk form, hvor fokuset på læringsmål ikke kommer til at overskygge det særlige, som den kunstfaglige tilgang er. Det er vurderingen, at teaterpædagogerne og projektlederen er nået langt i forhold til at kombinere kropsliggørelse og sprogliggørelse, og at skabe rammer, som vejleder deltagerne i at stille sig åbne i mødet med 'andethed'.

Model for Åben Skole

Vurderingen er, at EBTL er kommet langt i udviklingen af en model, som man med fordel vil kunne generalisere og bruge i andre lignende samarbejder mellem skoler og kunstinstitutioner i regi af Den Åbne Skole. EBTLs model forpligter lærerne på ret umiddelbart at bruge det, de lærer, hvilket har været et middel til at gøre dem lærende. Det er en væsentlig gevinst, at der skabes en strukturel forventning til lærere og skoleledelse om, at lærerne ikke er kursister og metodikere men projektdeltagende praktikere og didaktikere. Strukturen signalerer også, at lærerne ikke forventes at udvikle deres undervisningspraksis alene men sammen med kolleger. Tænkningen bag EBTL er løbende blevet skærpet og procedurerne hele tiden klarere rettet mod lærernes læring og en praksisforankring af denne.

Mere end et kompetenceløft

Projektets balance mellem målstyring og målfrihed er løbende blevet finjusteret, og EBTL har i denne proces bevæget sig ud over den oprindelige idé om et kompetenceløft. Den reviderede model for projektet fordrer mere end viden om og kendskab til teaterpædagogiske metoder; den stiller forventninger til de deltagende læreres engagement og vilje til praksisudvikling, og på baggrund af lærernes tilkendegivelser må vi konkludere, at de generelt udviser selvstændighed og kreativitet i deres tilgang til målene for 'krop og drama'. De positive effektmålinger af elevers og læreres læring, som er foretaget gennem lærerinterviews og før og efter undersøgelser i 2016 og 2017 viser, at EBTL har en høj læringsmæssig indflydelse på såvel lærere som elever. Konklusionen er, at udvekslingen mellem teater og skole har vist sig som særdeles virkningsfuld.

10. anbefalinger

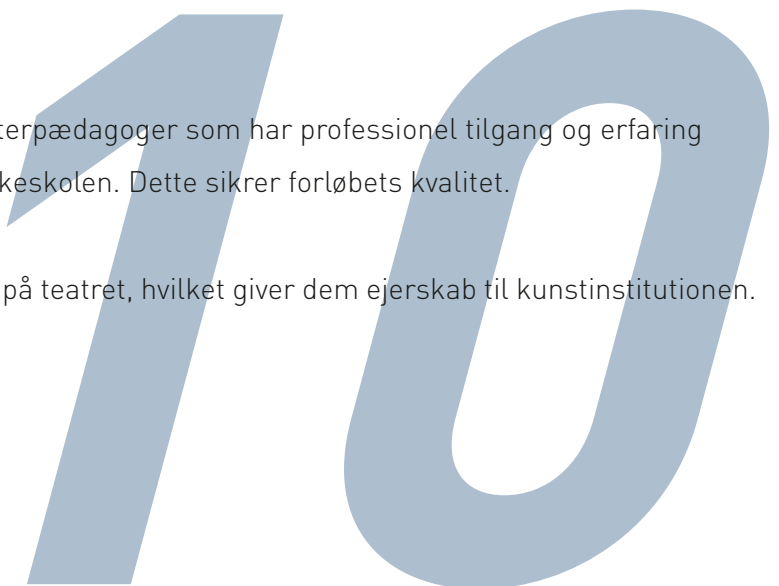
Systematisk teaterpædagogisk indsats

Den systematiske indsats i et fastlagt program har en positiv effekt på:

- Lærernes tillid til projektet, deres engagement og deraf følgende kompetenceudvikling
- Elevernes læring og medvirkende indsats i projektet
- Projektets forankring på skolerne
- Trivsel i klassen
- Inklusion

På baggrund af EBTLs resultater, kan følgende anbefales for fremtidige samarbejder mellem teater og skole:

- 1) At lærere og elever lærer sammen, fordi det giver dem fælles viden om teaterpraksis og lader dem dele ansvaret for at tage praksissen med ind i skolen.
- 2) At der stilles anvendelsesorienteret materiale til rådighed, der systematisk viser, hvad forskellige øvelser kan, hvilke læringsmål, de er rettet mod og hvordan læreren selv kan sammensætte forløb.
- 3) At lærerne gennem EBTL erfarer metoderne på egen krop, hvilket øger deres viden og giver dem mod til at overvinde eventuelle barrierer i forhold til at indtage 'krop og drama' i danskundervisningen.
- 4) At de nye metoder formidles af teaterpædagoger som har professionel tilgang og erfaring med både kunstinstitutionen og folkeskolen. Dette sikrer forløbets kvalitet.
- 5) At lærere og elever har deres gang på teatret, hvilket giver dem ejerskab til kunstinstitutionen.

NARNIA, Aarhus Teater

Hent hele forskningsrapporten på

<https://www.aarhusteater.dk/at-laering/ej-blot-til-lyst/>

AARHUS UNIVERSITET